

Lessen voor Haagse milieus

Auteur(s):

Heertje, A.

*Hoogleraar economie, Universiteit van Amsterdam.***Verschenen in:**

ESB, 84e jaargang, nr. 4206, pagina 403, 28 mei 1999

Rubriek:

Prikkel

Trefwoord(en):

economie-beoefening, milieu

Karl Marx overleed in 1883, het jaar waarin John Maynard Keynes werd geboren. De ontmoeting in de tijd van de econoom van de aanbodzijde en die van de vraagzijde is geen toeval. Evenmin berust het op louter toeval dat de val van het kabinet Kok-2 vrijwel samenvalt met het verschijnen van het proefschrift van Herman Vollebergh over milieu en schaarste¹. Het einde van het tweede Paarse Kabinet komt voor mij niet uit de lucht vallen. Terwijl iedereen in Nederland de mond vol heeft van een kennisintensieve samenleving, werd een kabinet geformeerd met de nadruk op vaardigheden van politieke en sociale aard ten koste van deskundigheid. Een goed voorbeeld is het ministerie van Economische Zaken, waar een dynamische manager met kennis van zaken het veld ruimde voor een zangeres zonder naam en zonder enige kennis van de werking van het economisch proces. Topambtenaren mochten niet zeggen dat de groei zou afzwakken, economen werd de toegang tot het departement ontzegd en de bewindsvrouw reisde stad en land af. Zoiets kan alleen als de samenleving in ruste is en het economisch proces zichzelf bij voortduring identiek herhaalt. Maar niet als door de technische ontwikkeling de maatschappij ingrijpend verandert en in het economisch leven de scheppende verwoesting de verhouding tussen publiek en privaat voortdurend op de helling zet. Dan barst à la Marx eerder vroeg dan laat de bom, omdat de nieuwe productieverhoudingen schreeuwen om een nieuwe institutionele vormgeving. Het ontwikkelen van effectieve publiek-private constructies ten behoeve van de infrastructuur, het onderwijs en de sociale zekerheid is urgenter dan het invoeren van het referendum. De wijze waarop het kabinet natuur en milieu in ons land verkwanselt door de onnodige aanleg van de Betuwelijn, het bevorderen van competitie tussen Amsterdam en Rotterdam over de aanleg van havens en door ouderwetse verbreding van wegen, illustreert dat excellenties niet excellent hoeven te zijn. Het gebrek aan kennis betekent dat men niet weet wat men niet weet en dus ook geen benul heeft van het mobiliseren van relevante expertise, gericht op het oplossen van de complexe vraagstukken.

Vollebergh laat in zijn proefschrift nog eens zien dat het milieu en de natuur deel uitmaken van een integrale besluitvorming, waarvan het economisch aspect het omgaan met schaarse middelen betreft. Hij legt aan zijn Rotterdamse en Tilburgse hoogleraren en hun leerlingen op zorgvuldige wijze uit wat voor de telgen van Hennisman bekende stof is; de betekenis van het ruime, uit formele en subjectieve welvaart bestaande welvaartsbegrip voor het begrijpen van het economisch proces en het voeren van economische politiek. Onder het formele welvaartsbegrip valt alle behoeftebevrediging die geacht wordt tot die welvaart te behoren en die beslag legt op schaarse middelen. Subjectief betekent dat het daarbij gaat om de individuele voorkeuren van consumenten. Het ruime welvaartsbegrip omvat duidelijk meer dan het nationaal inkomen alleen. Hoezeer wij de logica ook aan onze kant hebben, steeds weer blijkt dat de fundamentele inzichten van Hennisman moeizaam doordringen. De kern van Vollebergh's proefschrift is al ruim vijftig jaar geleden door Hennisman neergelegd. Daarom kunnen we alleen maar met Heine hopen dat nu mede door Vollebergh's toedoen de fundamentele kijk op de economische aspecten van natuur en milieu doordringt tot beleidsmakers.

Dit klemte des te meer nu Vollebergh in het voetspoor van Georgescu-Roegen ook ruime aandacht schenkt aan de thermodynamische kanten van het economisch proces. De betoogtrant van Vollebergh roept herinneringen op aan de zorgvuldige en diepgaande beoefening van de theoretische economie in Nederland, zoals deze vijftig jaar geleden gebruikelijk was. De eenvoudige lessen die uit het boek van Vollebergh voortvloeien zijn tot zover aan het beleid voorbij gegaan. Toch is het dringend noodzakelijk dat het behoud van natuur en milieu als een onderdeel van Economische Zaken wordt opgevat. Aan de eenzijdige aandacht voor werk, werk, werk, investeringen en industriepolitiek moet een einde komen door ook te koersen op de kwaliteit van de groei en de infrastructuur in Nederland. Ook op het gebied van de energiepolitiek is een kwalitatieve impuls mogelijk door het slechten van monopolioïde machtsverhoudingen, zowel in de persoonlijke als institutionele sfeer. De economische wetenschap reikt voldoende inzichten aan om het mobiliseren van

private kennis en private gelden te verenigen met publieke oogmerken. De diffusie van deze kennis moet worden gewaarborgd door een transparant overheidsbeleid, dat afwijkende meningen koestert en het torentje vervangt door een open huis. Een dergelijk beleid brengt ook met zich natuur en een leefbaar milieu op te vatten als schaarse goederen, die rechtstreeks voorzien in de behoeften van huidige en toekomstige generaties. Zij zijn derhalve niet alleen productiefactor, maar dienen ook als eindproducten te worden beschouwd. Kok zou Vollebergh op het Catshuis moeten ontvangen

---

¹ H.R.J. Vollebergh, *Milieu en schaarste, over draagwijdte en toepassingsmogelijkheden van milieu-economische analyse*, Ocfeb, Den Haag, 1999.

